

Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη

Πανελλήνιο Συνέδριο
Δράμα: 1-3 Νοεμβρίου 2013

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

FREDERICK UNIVERSITY

ΔΗΜΟΣ
ΔΡΑΜΑΣ

1913 - 2013

100 ΧΡΟΝΙΑ
ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΔΡΑΜΑ

Το Συνέδριο τελεί υπό την αιγίδα και την οικονομική στήριξη του **Δήμου Δράμας** (Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης) και διοργανώνεται από το **Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών** του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας (Φλώρινα) (Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας), το **Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης**, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και το **Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Frederick** της Κύπρου σε συνεργασία με τους τοπικούς εκπαιδευτικούς-επιστημονικούς φορείς (ΕΛΜΕ και Σύλλογο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

Επιστημονική - Οργανωτική επιτροπή

- Έλενα Γρίβα, επίκ. καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
- Δημήτριος Κουτσογιάννης, αν. καθηγητής, Τμήμα Φιλολογίας Α.Π.Θ.
- Κωνσταντίνος Ντίνας, καθηγητής, ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
- Αναστασία Στάμου, επίκ. καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
- Άννα Χατζηπαναγιωτίδη, επίκ. καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Frederick, Κύπρος
- Σωφρόνιος Χατζησαββίδης, καθηγητής, ΤΕΠΑΕ, Α.Π.Θ.

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.). 2014. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Ο Κριτικός Γραμματισμός στη σχολική πράξη», <http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>, ημερομηνία πρόσβασης: ηη/μμ/εε

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013

17:00-18:00	Εγγραφή Συνέδρων		
	ΑΙΘΟΥΣΑ Ι	ΑΙΘΟΥΣΑ Β	ΑΙΘΟΥΣΑ Γ
	Κριτικός γραμματισμός και γλωσσική διδασκαλία Προεδρείο: Κ. Ντίνας - Α. Ξανθόπουλος	Κριτικός γραμματισμός στα ΜΜΕ Προεδρείο: Σ. Παπαδοπούλου - Ν. Τσιτσανούδη	Κριτικός γραμματισμός και εκπαίδευση Προεδρείο: Τρ. Κωτόπουλος - Ο. Μούσιου
18:00-18:30	Α. Νικολαΐδης Η αξιοποίηση της προφορικότητας των γραπτών μαθητικών κειμένων στο πλαίσιο κατάκτησης του κριτικού γραμματισμού: μια διδακτική παρέμβαση	Σ. Παπαδοπούλου, Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Α. Χατζημανώλη Ευρηματικές ιστορίες με παραμυθιακή γλώσσα στην υπηρεσία του γραμματισμού των ΜΜΕ – Μελέτη περίπτωσης	Τρ. Κωτόπουλος, Μ. Ζωγράφου, Α. Βακάλη Δημιουργικός λόγος στην προσχολική ηλικία
18:30-19:00	Α. Ξανθόπουλος & Κ. Ντίνας «Δείγματα γραφής»: Από τον «γραπτό λόγο» του «ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ της ελληνικής γλώσσας για το Δημοτικό σχολείο» στον «γραπτό λόγο» του «Προγράμματος σπουδών για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας και της λογοτεχνίας στο Δημοτικό σχολείο»	Α. Δούκα, Α. Αρχάκης, Α. Φτερνιάτη Κριτική αποτίμηση του ειδησεογραφικού λόγου ως αντικείμενου διδασκαλίας στο Λύκειο	Ν. Παπαμαθαίου Από τον Γραμματισμό του Paulo Freire στον Κριτικό Γραμματισμό και το μοντέλο των κριτικής ανάλυσης των τεσσάρων πηγών των Freebody & Luke
19:00-19:30	Ε. Χλαπουτάκη & Κ. Ντίνας Παιδαγωγικές πρακτικές κριτικού γραμματισμού σε εφήβους μαθητές	Κ. Αμαραντίδου, Ο. Μούσιου-Μυλωνά, Κ. Ντίνας Οι διαφημίσεις στη ζωή μας: Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού	Α. Καππάτου Κριτικός γραμματισμός και υβριδικό κείμενο
19:30-20:00	Σ. Σαμαρά Πτυχές κριτικού γραμματισμού σε εκπαιδευτικά σενάρια	Χ. Αρχοντή Γραμματισμός στα ΜΜΕ και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης του μαθητή	Κ. Ντίνας, Κ. Βαΐρινού, Ο. Μούσιου-Μυλωνά, Α. Πολατίδου Επιμορφωτικό Πρόγραμμα επαγγελματικής ενδυνάμωσης εκπαιδευτικών για τον «Κριτικό Γραμματισμό»

ΣΑΒΒΑΤΟ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (πρωινή συνεδρία Ι)

	ΑΙΘΟΥΣΑ Ι	ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΙ
	<p>Στρογγυλή τράπεζα: Ο κριτικός γραμματισμός στο Νηπιαγωγείο Προεδρείο: Μ. Μλεκάνης - Αικ. Σαραφίδου Συντονίστρια: Ε. Γώτη</p>	<p>Εφαρμογές κριτικού γραμματισμού στη διδασκαλία γλωσσικών μαθημάτων Προεδρείο: Μ. Φουντοπούλου - Ε. Ιωαννίδου</p>
9:30-10:00	<p>Υπεύθυνοι σχεδιασμού: Ε. Γώτη & Κ. Ντίνας</p>	<p>Ν. Αλέφαντος Η διερεύνηση του βαθμού εφαρμογής των αρχών του κριτικού γραμματισμού στη διδακτική πράξη στο μάθημα της νεοελληνικής γλώσσας του Λυκείου</p>
10:00-10:30	<p>Ομιλήτριες: Δάμτσιου Πόπη: Το κείμενο και το πλαίσιο επικοινωνίας Κοκοζίδου Κατερίνα: Το κείμενο ως γλωσσική και νοηματική δομή</p>	<p>Κ. Μαυρή Κριτικός γραμματισμός στην πρώτη τάξη του Δημοτικού Σχολείου</p>
10:30-11:00	<p>Απιδοπούλου Σοφία: Το κείμενο και ως κοινωνική πρακτική Χολέβα Όλγα: Το κείμενο ως αντικείμενο αξιολόγησης</p>	<p>Ζ. Κουσκουρίδα Προτάσεις για την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού στο μάθημα της Γλώσσας στην ΣΤ΄ Δημοτικού</p>
11:00-11:30	<p>Συμμετέχουσες στο σχέδιο εργασίας: Απιδοπούλου Σοφία, Γκουβεντάρη Πόπη, Γούρκου Χριστίνα, Δάμτσιου Πόπη, Ζιαμπούλη Κατερίνα, Κακάνη Ευαγγελία, Καντά Λίτσα, Καρασάββα Λευκή, Καρασάββα Χριστίνα, Καρασίμου Μαρία, Κοκοζίδου Κατερίνα, Κοπαρανίδου Γιώτα, Κουτσογιώτα Αλέκα, Κυράνου Ελένη, Μπαξεβανίδου Αγγελική, Πίτση Τασούλα, Σκρίμπα Ευαγγελία, Σμέρνου Εύη, Σταμάτη Σάσα, Τόλιου Ελένη, Φραγκότση Ελένη, Χολέβα Όλγα</p>	<p>Α. Νικολοπούλου Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών υπό το πρίσμα του κριτικού γραμματισμού</p>
11:30-11:45	<p>Διάλειμμα για καφέ</p>	

ΣΑΒΒΑΤΟ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (πρωινή συνεδρία II)

11:45-12:30	Επίσημη έναρξη- Χαιρετισμοί		
	ΑΙΘΟΥΣΑ I	ΑΙΘΟΥΣΑ II	ΑΙΘΟΥΣΑ III
	<p>Στρογγυλή τράπεζα: Η «παραδοσιακή» και η «λειτουργική» γραμματική ως εργαλεία στην κριτική ανάγνωση της κοινωνικής πραγματικότητας: από τη θεωρία στην πράξη του κριτικού γραμματισμού Προεδρείο: Σπ. Κιουλάνης - Χρ. Βαμβούρη Συντονίστρια: Τρ. Κωστούλη</p>	<p>Ψηφιακός Γραμματισμός Προεδρείο: Α. Μιγάλης - Β. Συμεωνίδης</p>	<p>Κριτικός γραμματισμός στη λογοτεχνία Προεδρείο: Ε. Γρίβα - Α. Στάμου</p>
12:30-13:00	<p>Ομιλητές/τριες: Φ. Τεντολούρης: Ενάντια στην τελεολογία της κριτικής διάστασης του γραμματισμού: η διαλογικότητα στον κριτικό γραμματισμό και η διαλογικότητα του κριτικού γραμματισμού</p>	<p>Χ.-Π. Βαϊοπούλου & Ι. Χατζηκυριάκου Η διασύνδεση του πληροφορικού γραμματισμού με την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης</p>	<p>Ν. Ρούμπης Από τον Σαμαράκη στα... πινέλα. Ένα «μάθημα» νεοελληνικής λογοτεχνίας σε διαπολιτισμικό περιβάλλον</p>
13:00-13:30	<p>Σ. Χατζησαββίδης: Παραδοσιακή γραμματική και κριτικός γραμματισμός Τρ. Κωστούλη: Προς έναν νέο Λόγο για τη διδασκαλία της Λειτουργικής Γραμματικής: 'Εγχειρίδιο' γραμματικής περιγραφής και τρόποι αξιοποίησής του στην πράξη</p>	<p>Β. Συμεωνίδης Αρχαίες Νέες Τεχνολογίες</p>	<p>Ε. Σωτηρίου, Κ. Ντίνας, Α. Στάμου, Ε. Γρίβα Πρόταση διδασκαλίας των λαϊκών παραμυθιών ως κειμενικού είδους: Προσέγγιση με βάση την κριτική ανάλυση λόγου</p>
13:30-14:00	<p>Μ. Στυλιανού: Η διδασκαλία των 'λειτουργιών' στη σχολική πράξη: Από την κειμενοκεντρική προσέγγιση σε ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού</p>	<p>Μ. Κουκλατζίδου & Μ. Γκουντούμα Web 2.0 εργαλεία και κριτικός γραμματισμός</p>	<p>Ε. Γαμβρού Η συν-ανάγνωση και η συν-γραφή στις διαδικτυακές κοινότητες για τη λογοτεχνία ως μορφές κριτικής στάσης προς το λογοτεχνικό κείμενο</p>
14:00-14:30	<p>Α. Γεωργίου: Συνδυάζοντας τα 'μέρη του λόγου' με τις 'λειτουργίες': οι στάσεις και οι αντιστάσεις Κύπριων εκπαιδευτικών σε μια νέα παιδαγωγική πρόταση</p>	<p>Μ. Δουζίνα Μία πρόταση διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών με τη χρήση ΤΠΕ και την εφαρμογή των αρχών του κριτικού γραμματισμού</p>	<p>Ε. Καραμανέ Η πρόκληση της διδασκαλίας του κριτικού γραμματισμού: διδακτική εφαρμογή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία και Γλώσσα Α' Λυκείου</p>
14:30-18:00	Διάλειμμα για μεσημεριανό		

ΣΑΒΒΑΤΟ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (απογευματινή συνεδρία)

	ΑΙΘΟΥΣΑ Ι	ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΙ	ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΙΙ
	Κριτικός γραμματισμός και Προγράμματα Σπουδών Προεδρείο: Ε. Γρίβα - Μ. Οικονομάκου	Στρατηγικές κριτικής ανάγνωσης και γραφής Προεδρείο: Μ. Φουντοπούλου - Σ. Χατζησαββίδης	Όροι και όρια του κριτικού γραμματισμού Προεδρείο: Δ. Κουτσογιάννης - Σ. Κοντοβούρκη
18:00-18:30	Μ. Οικονομάκου & Ε. Γρίβα Κριτικός γραμματισμός και Προγράμματα Σπουδών για τη γλωσσική διδασκαλία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: μια συγκριτική μελέτη	Α. Αναστασιάδου & Κ. Ηλιοπούλου Ανάπτυξη στρατηγικών κριτικής ανάγνωσης και γραφής: μια εναλλακτική διδακτική πρόταση	Α. Μιχάλης Κριτική ανάλυση λόγου: δυνατότητες και προβλήματα εφαρμογής της στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία
18:30-19:00	Ε. Τουρκοχωρίτη, Ε. Γρίβα, Α. Στάμου Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου: ερμηνευτική προσέγγιση των στοιχείων προώθησης της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού	Μ. Καπετανίδου & Θ. Αγάπογλου Από την κριτική ανάγνωση κειμένων στη δημιουργική γραφή	Σ. Κοντοβούρκη & Ε. Ιωαννίδου Κατασκευές κριτικού γραμματισμού στον λόγο Κύπριων εκπαιδευτικών: σταθερές και μετατοπίσεις κατά τα πρώτα στάδια εφαρμογής ενός Προγράμματος Σπουδών
19:00-19:30	Α. Χαιριστανίδης, Ε. Γρίβα, Α. Στάμου Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα (κριτικού) γραμματισμού	Σ. Παπαδοπούλου & Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη Η αποκάλυψη της «στάσης υψηλής εικονικής ευμένειας» ως εργαλείο για την εμπάθυνση του κριτικού γραμματισμού στη σχολική καθημερινότητα	Ε. Γκένιου Ο κριτικός γραμματισμός στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού για τη Λογοτεχνία
19:30-20:00	Β. Γκολώνη, Α. Στάμου, Ε. Γρίβα Η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας στα σχολικά βιβλία των Φυσικών Επιστημών της Στ' τάξης του Δημοτικού: κατασκευάζοντας παιδαγωγικές σχέσεις	Μ. Λιάκου, Θ. Σκούρα, Μ. Γαβρηλίδου Εφαρμογή της λειτουργικής γραμματικής στην ανάγνωση κειμένου	Δ. Κουτσογιάννης Κριτικοί γραμματισμοί: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα
20:00-20:30	Ε. Κονσούλη Καλλιέργεια λειτουργικού και κριτικού γραμματισμού στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και το Πρόγραμμα Σπουδών του Νέου Σχολείου: μια συγκριτική προσέγγιση	Μ.Ζ. Φουντοπούλου Τεχνικές ανάγνωσης του αρχαιοελληνικού κειμένου υποστηρικτικές του κριτικού γραμματισμού. Διδακτικά παραδείγματα από τα Ομηρικά Έπη και από τη Θεματογραφία Λυκείου	

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (πρωινή συνεδρία Ι)

	ΑΙΘΟΥΣΑ Ι	ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΙ
	Κριτικός γραμματισμός και κοινωνικές διαστάσεις Προεδρείο: Δ. Πατρωνίδου - Φ. Τεντολούρης	Κριτικός γραμματισμός και κοινωνική χειραφέτηση Προεδρείο: Α. Χατζηνικολάου - Α. Χατζηπαύλου
9:30-10:00	Α. Καπραβέλου Η γλώσσα της εργατικής τάξης ως μέρος των κοινωνικών-εκπαιδευτικών ανισοτήτων	Θ. Αγάπογλου Ο κριτικός γραμματισμός ως χειραφετητική πρακτική γραμματισμού σε τάξεις υποδοχής
10:00-10:30	Δ. Πατρωνίδου Γλωσσική εκπαίδευση και συγκρότηση έθνους – κράτους: το παράδειγμα της Βουλγαρίας κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο	Α. Χατζηνικολάου Σχεδιασμός και υλοποίηση πρακτικών γραμματισμού ως κοινωνική και πολιτική δόμηση της διδασκαλίας με παιδιά Ρομά του Δενδροποτάμου Θεσσαλονίκης
10:30-11:00	Ε. Ψαριανός Η Κριτική Παιδαγωγική του John Dewey Ε.	Γ. Χατζηπαύλου & Α. Χατζηνικολάου Γραμματισμοί γυναικών Ρομά μητέρων «αναλφάβητων» στο σχολείο του Δενδροποτάμου Θεσσαλονίκης
11:00-11:30	Διάλειμμα για καφέ	

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013 (πρωινή συνεδρία ΙΙ)

	ΑΙΘΟΥΣΑ Ι	ΑΙΘΟΥΣΑ ΙΙ
	Κριτικός γραμματισμός και πολιτισμικές διαστάσεις Προεδρείο: Α. Στάμου -Ν. Μουράτογλου	Γραμματισμός στην ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα Προεδρείο: Α. Χατζηπαναγιωτίδου- Ε. Κούλαλη
11:30-12:00	Ν. Μουράτογλου & Π. Τσιρώνη Η κατάκτηση του ακαδημαϊκού γραμματισμού στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση: το παράδειγμα της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.	Μ. Κοκκινίδου Προσέγγιση του προφορικού και του γραπτού λόγου μέσα από κείμενα ειδησεογραφίας στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης σε ενήλικες στο πλαίσιο των αρχών του κριτικού γραμματισμού: διδακτικές προτάσεις
12:00-12.30	Ε. Ανδρεαδέλλη, Α. Ιωαννίδου, Ε. Τσιουπλή, Π. Φωκά Κριτικός γραμματισμός στα μουσεία σύγχρονης τέχνης	Ε. Κούλαλη Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού: μια πρόταση διδακτικής αξιοποίησης των τεσσάρων αξόνων προσέγγισης/ανάλυσης κειμένου
12.30-13.30	Κλείσιμο-Απολογισμός	

**Η αποκάλυψη της «στάσης υψηλής εικονικής ευμένειας»
ως εργαλείο για την εμπάθунση του κριτικού γραμματισμού
στη σχολική καθημερινότητα**

Σμαράγδα Παπαδοπούλου – Μανταδάκη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Νικολέττα Τσιτσανούδη – Μαλλίδη
Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
(υπό διορισμό)

Abstract

The paper highlights the necessity of strengthening the theoretical reinforcement of the relationship between "attitude of virtual sympathy" and the process of critical literacy deepening and enrichment in teaching Greek language and its teaching methodology. So far, the "attitude of virtual sympathy", as a theoretical construction - neologism that serves the description of a new reality in Greek political and journalistic language has been recognized in teaching applications in high school and lyceum. It has been defined as the skillful and systematic attempt by communicators to appear as amicable persons to the recipients in order to serve ideological and commercial targets. This kind of attitude is formed through dialectical and idiomatic forms and elements adoption, the uploading of private data in the public sphere, the explicit and implicit expression of the ideology of contestation, the expression of alignment by the speech designers and operators and the reflection of the motion predominance to the discourse.

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical discourse analysis) η γλωσσική υπόσταση εμφανίζεται οργανωμένη και προσχεδιασμένη από τις δεσπόζουσες ιδεολογίες και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον (Van Dijk 2011, Fairclough, 2003). Σε αυτό το πλαίσιο η εργασία μας επιχειρεί να εμβαθύνει: α) Στη θεωρητική αναζήτηση σχετικά με την αποκάλυψη των σχέσεων εξουσίας και κοινωνικοπολιτικού ή πολιτισμικού ηγεμονισμού και τους προσωρινούς ή και εικονικούς επανασυσχετισμούς οικειότητας που καλλιεργούνται στα ποικίλα κείμενα της δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας, και β) στην ανάλυση της σχέση που συνδέει μια τέτοια αποκάλυψη με την έννοια του κριτικού γραμματισμού στη διδακτική πράξη. Το

ζήτημα το οποίο τίθεται είναι αρκετά παλιό και περιγράφεται σε αντίστοιχες πραγματικότητες γλωσσικής μελέτης όπως από τον Άρτουρ Σοπενχάουερ στο έργο του «Η Τέχνη τού να έχεις πάντα δίκιο». Σε κάποια από τα τεχνάσματα γλώσσας τα οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ο φιλόσοφος σε αυτό το σύντομο αλλά μεστό έργο του εφιστά την προσοχή μας, προφητικά θα λέγαμε, σε αυτή ακριβώς τη λαϊκή γλώσσα της εικονικής ευμένειας την οποία αφορά η στρεψοδικία ως εκδοχή της «ρητορικής τέχνης».

Στις μέρες μας η στάση της εικονικής ευμένειας απαντάται στον τηλεοπτικό λόγο (Τσιτσανούδη – Μαλλίδη, 2006), αλλά και στον λόγο που εκφράζουν δημόσια πολιτικοί, δημοσιογράφοι, διαφημιστές έμποροι και επιχειρηματίες. Ομοiotρόπως, η στάση υψηλής εικονικής ευμένειας αφορά μία συνθήκη για την οποία μπορούν να ευαισθητοποιούνται και να αυτοπροστατεύονται ως πολίτες οι μαθητές κατά τη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών. Όπως ο Σοπενχάουερ δίδαξε πώς να αναγνωρίζει κανείς αυτή την ευμενή απατηλή γλώσσα του/πολιτικού/ρήτορα σε κάθε ομιλητή και, κατ' επέκταση, πώς να την αντιμετωπίζει στο πλαίσιο μίας συζήτησης ή της απλής ακρόασης και ανάγνωσης του μιντιακού παραδείγματος.

Η έδρα αυτής της ερευνητικής διάθεσης δεν είναι παρά η ανάγκη της κατανόησης των επιμελώς δομημένων εννοιών μέσα στις πολυειδείς φόρμες της γλώσσας κατά τρόπο που οι στόχοι και οι σκοπιμότητες συχνά να αποσιωπώνται, αλλά την ίδια στιγμή να εγκαθιδρύονται ως αυτονόητοι στους μαθητές και αυριανούς ενήλικες πολίτες. Για παράδειγμα, εκτός από την κοινωνικοποιητική λειτουργία κρίνεται σκόπιμη και η ανάδειξη της εξουσιαστικής λειτουργίας των κειμένων που ξεκινά ήδη από τα μαθητικά ακροατήρια και τις ερευνητικές εργασίες – project μαθητών. Εξάλλου, η παιδική-εφηβική ηλικία αποτελεί καίριο στόχο διαφημιστικής δολιότητας (Mc Chesney, 2005). Όρος - κλειδί ο οποίος θα μπορούσε, διαδιδόμενος και εμπλουτιζόμενος θεωρητικά, να ενισχύσει τον κριτικό γραμματισμό είναι αυτός της «στάσης υψηλής απατηλής οικειότητας», ή, εν συντομία «στάσης εικονικής ευμένειας» (“attitude of virtual sympathy”) (Τσιτσανούδη – Μαλλίδη, 2006), τον οποίο και θα αναλύσουμε εκτενώς και στη συνέχεια της μελέτης μας.

Η «υψηλή απατηλή οικειότητα»: Ορισμός και γλωσσική συγκρότηση

Η «υψηλή εικονική ευμένεια» ως θεωρητική κατασκευή συνδέεται αρχικά με τον δημοσιογραφικό λόγο και εμμέσως με τον πολιτικό. Ουσιαστικά πρόκειται για δύο είδη λόγων (“discourses”) της δημόσιας σφαίρας.¹ Η στάση αυτή συνίσταται στην προσπάθεια παραγωγής λόγων με ορατά τα χαρακτηριστικά της έντεχνης φιλικότητας και προσήνειας έναντι των αποδεκτών, με σκοπό:

-Να φαίνονται ότι εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ανθρώπων του ‘λαού’, εκείνων δηλαδή των κοινωνικών ομάδων που στερούνται σχετικώς εξουσίας και εγκαλούνται τύποις ως καταναλωτές (Hourigan, 2004; Φισκ, 2000). Έχουν τις δικές τους πολιτισμικές μορφές και συμφέροντα που συχνά έρχονται σε αντίθεση με αυτά των παραγωγών πολιτισμικών εμπορευματικών αγαθών.

-Να τίθενται ευκολότερα στην υπηρεσία της προπαγάνδας με ιδεολογικό ή εμπορευματικό περιεχόμενο.

Σε ό,τι αφορά αποκλειστικά τώρα τον δημοσιογραφικό λόγο προστίθεται η στόχευση που σχετίζεται με τη διεύρυνση και συγκράτηση ενός κοινού κατάλληλου μεγέθους και σύνθεσης, ώστε να έχει εμπορική απήχηση ο δημοσιογραφικός λόγος ως εμπορευματικό αγαθό, προκειμένου να πωλείται στη συνέχεια στους διαφημιζόμενους.

Η κατασκευή της στάσης εικονικής ευμένειας αποτυπώνεται γλωσσικά μέσα από τις ακόλουθες συγκεκριμένες πρακτικές:

-Με τη χρήση λαϊκών λέξεων και φράσεων αλλά και γεωγραφικών και κοινωνικών ποικιλιών (λαϊκή γλώσσα) οι οποίες συχνά συνοδεύονται από χειρονομίες και γλώσσα του σώματος στον τηλεοπτικό λόγο για παράδειγμα.

-Με την αναγωγή και αναβάθμιση του ιδιωτικού στοιχείου στο δημόσιο και την απόπειρα κατάργησης των αποστάσεων μεταξύ ιδιωτικού/ προσωπικού και δημόσιου/ απρόσωπου.

-Με την υπόρρητη έκφραση της ιδεολογίας της αμφισβήτησης και την σχετική ιδεολογική συμπάραταξη του φορέα του λόγου με το ακροατήριο.

-Με την κυριαρχία του συναισθήματος επάνω στη λογική, κ.ά

Ειδικότερα, σε σχέση με τη χρήση της λαϊκής γλώσσας παρατηρούμε τα ακόλουθα:

---

¹ Αντίστοιχες αναγωγές και αναζητήσεις θα ήταν ενδιαφέρον να γίνουν και σε άλλα είδη λόγων της σφαίρας του δημόσιου/απρόσωπου στους οποίους κυριαρχεί η εξουσιαστική λειτουργία, όπως είναι λ.χ. ο λόγος του ιερέα, του δασκάλου, του κήρυκα (Πεπολής, 1974).

Η χρήση λαϊκών λέξεων και φράσεων η οποία καταγράφεται όχι σε γενικευμένο και εκτεταμένο βαθμό, αλλά λελογισμένα και περιστασιακά, σε συνδυασμό με την εμφάνιση μη αφηγηματικών στοιχείων τα οποία αναμιγνύονται μετα- αφηγηματικά σε μία κοινωνία με σαφή αφηγηματικό προσανατολισμό, παραπέμπουν καταρχήν στην άποψη ότι οι παραγωγοί ενός τέτοιου λόγου επιδιώκουν κατ' αυτόν τον τρόπο να καταστούν οικείοι και προσίτοι στους αποδέκτες του λόγου τους. Μέσα από τη χρήση των λαϊκών λέξεων και φράσεων, η ενημερωτική λειτουργία της πληροφόρησης εξασφαλίζεται ευκολότερα, παράλληλα με την προπαγανδιστική λειτουργία, που επιδιώκει να διαμορφώσει μεταξύ των αποδεκτών συγκεκριμένη γνώμη, στάση ή και ιδεολογία. Ο λόγος πλησιάζει στον άτυπη καθημερινή γλώσσα των χαμηλών και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, που είναι και η πλειοψηφία του κοινού που τον παρακολουθεί. Πολλά στοιχεία από τον καθημερινό λόγο υιοθετούνται, με αποτέλεσμα, ο εκπεμπόμενος λόγος της «εικονικής ευμένειας» να εμφανίζεται συνηθέστερα ως τυπικό δείγμα του ιδιωτικού (*'private speech'*) παρά του δημόσιου λόγου-ομιλίας (*'public speech'*).²

Εικονική ευμένεια και κείμενα που αντλούνται από τα ΜΜΕ στο σχολείο

Η αποκάλυψη στους μαθητές της έντεχνης προσπάθεια των φορέων του δημόσιου λόγου για υιοθέτηση ενός ύφους οικείου και αρκούντως 'συνομιλιακού' (*'conversationalization'*) απέναντι τους, με λέξεις και φράσεις οι οποίες ταιριάζουν με το γλωσσικό ρεπερτόριο της πλειοψηφίας των αποδεκτών και δε διαταράσσουν την εικόνα την οποία έχουν διαμορφώσει για τη γλωσσική πραγματικότητα. Ο εμπλουτισμός και η εμβάθυνση της τροπικότητας κειμένων που μπορεί να συνδράμει λόγου χάρη στην ουσιαστικότερη ανάγνωση των κειμένων που αναφέρονται στα ΜΜΕ και εξετάζονται στην τάξη αποτελεί μέλημά μας και πρόταση διδακτικής προσέγγισης στα γλωσσικά μαθήματα.

² Ανατρέχοντας σε παλαιότερες βιβλιογραφικές αναφορές, μπορούμε να επικαλεστούμε τη θεωρία της προσαρμογής της ομιλίας (*Speech Accomodation Theory*) του κλινικού ψυχολόγου Howard Giles. Η σύγκλιση συνδέεται με την επιθυμία του ομιλητή να συμπήξει ένα αίσθημα ενότητας μεταξύ του ιδίου και των ατόμων που συμμετέχουν στη «συνομιλία» (Giles, Bourhis & Taylor, 1977).

Ένα τυπικό γλωσσικό παράδειγμα είναι η χρήση των ομοιοτυπικών διατυπώσεων, λέξεων και φράσεων γνωστών και ως «κλισέ». Τέτοια παραδείγματα σύμφωνα με τα απομαγνητοφωνημένα δείγματα λόγου που αναλύσαμε κυριαρχούν συχνά στον λόγο των νέων και των παιδιών καθώς επηρεάζονται από τα ακούσματά τους. Η συμβολή του θεωρητικού πλαισίου του J. Halliday (1975) στο πλαίσιο της κοινωνιογλωσσικής μελέτης κατηγοριών στις λειτουργίες του λόγου κρίνεται χρήσιμο, επίσης, εργαλείο στην προσέγγισή μας για τη λεγόμενη εικονική ευμείνεια ιδιαίτερα στη διδακτική εφαρμογή που προτείνουμε και στη συνέχεια. Η συχνή προβολή της στάσης απατηλής ευμείνειας στα MME, η εξάπλωσή της μέσω του διαδικτύου, ιστοσελίδες ηλεκτρονικής κοινωνικής δικτύωσης και των βίντεο που συχνά «κατεβάζουν» οι νέοι από το δίκτυο You Tube μέσω κινητών τηλεφώνων ή από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή διαμορφώνει μία τυποποιημένη και φτωχή γλωσσικά έκφραση με περιορισμό των λέξεων οι οποίες πλέον εξετάζονται και ως «όγκος δεδομένων» τον οποίον αποφεύγουμε να «σπαταλάμε» στη ηλεκτρονική δημόσια σφαίρα των μιντιακών ή άλλων γραμματισμών σε εξωσχολική βάση, (Pasfield-Neofitou, 2011).

Επίσης, παρατηρούμε πως οι μαθητές μαθαίνουν ότι οι ειδήσεις ανήκουν στη *σφαίρα του δημοσίου* και όχι στη *σφαίρα του ιδιωτικού*: Το στοιχείο του ιδιωτικού εμφανίζεται μόνον όταν έχουμε να κάνουμε με θέμα το οποίο διαταράσσει το κανονικό, διαταράσσει με άλλα λόγια την τάξη και το νόμο, όπως λ.χ. στην περίπτωση ενός ακραίου ή άγριου εγκλήματος. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια η προσωπική μαρτυρία απασχολεί το δημόσιο χώρο, γίνεται μέρος της λεγόμενης *δημόσιας σφαίρας*. Η αναγωγή αυτή είναι προφανέστερη στο χώρο των αναπαραστάσεων πραγματικότητας (“reality shows”) που μόνο πραγματικές δεν είναι βέβαια. Στην ελληνική τηλεόραση είναι ευρύτερα γνωστό ότι γνώρισαν μεγάλη τηλεθέαση και αποδοχή από το τηλεοπτικό κοινό ιδιαίτερα στην πρώτη φάση εμφάνισής τους. Συχνά οι γνώμες των απλών και ανώνυμων πολιτών ανυψώνονται και αναβαθμίζονται σε σημαντικό βαθμό αφού επιλέγονται από τη συντακτική ομάδα του δελτίου ειδήσεων να τιτλοφορηθούν και τα διάφορα ρεπορτάζ. Κατά την αναγωγή στο δημόσιο της απλής μαρτυρίας ενός πολίτη γίνεται σεβαστή από το μέσο και η διάλεκτος στην οποία αυτή η μαρτυρία διατυπώνεται, με ταυτόχρονη και πυκνή χρήση ρητών και γνωμικών από τη λαϊκή θυμοσοφία. Ακόμη και η χρήση των ιδιόμορφων τύπων ή νεολογισμών ή στοιχείων από

την αλλόλεκτο των πολιτών γίνεται σεβαστή και επιλέγεται να μεταδοθεί. Πρόκειται με άλλα λόγια για μία ανάμιξη και ενός είδους διαπλοκής μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου σε μία εικονική πραγματικότητα λόγου.

Στο ιδεολογικό επίπεδο, η ένταξη του ιδιωτικού στο δημόσιο γεννά ορισμένα ερωτηματικά, αναφορικά με το κατά πόσο έχουμε να κάνουμε με μία ανατροπή των σχέσεων εξουσίας ανάμεσα σε αυτούς που τη διαθέτουν και σε αυτούς που την υφίστανται. Ζητήματα επαναπροσδιορισμού των σχέσεων μεταξύ των φορέων της δημοσιογραφικής εξουσίας και των αποδεκτών τους με τους πρώτους να επιχειρούν εικονικούς και προσωρινούς συσχετισμούς οικειότητας με το κοινό για λόγους εμπορικούς, αλλά και προπαγανδιστικούς, αξίζει κατά την άποψή μας να απασχολούν τη νεανική αλλά ζωηρή κοινότητα της τάξης. Μέσω εργασιών, αναγνωσμάτων και ελεύθερης συζήτησης τα παιδιά καλούνται σε αναζήτηση της γνώσης και διαμόρφωσης γνώμης για την έκφραση της ιδεολογίας στα κείμενα, είτε ρητά, είτε υπόρρητα, καθώς κωδικοποιείται στις γραμματικές και λεξικές επιλογές του συντάκτη του εκάστοτε κειμένου ή διαχέεται στα *υπονοήματα* που καλούνται να μοιραστούν πομπός και δέκτης.³

Σε σημαντικό τμήμα γλωσσικού υλικού των δελτίων ειδήσεων, η χρήση μιας ιδεολογικής γλώσσας είναι φανερή και προκύπτει από:

-Τη χρήση λαϊκόμορφων εκφράσεων, τη μεγάλη συχνότητα ορισμένων τύπων, τις ρητορικές επαναλήψεις.

-Τον αξιολογικό χαρακτήρα και μορφή του λόγου, καθώς μέσω του λεξιλογίου και της σύνταξης λανθάνουν κρίσεις και αξιολογήσεις απέναντι σε πρόσωπα και πράγματα που δεσμεύουν τον αποδέκτη να μην αμφισβητήσει τα «αυτονόητα» και «αυταπόδεικτα». Λέξεις όπως *πατρίδα, λαός, έθνος, τα συμφέροντα του κόσμου, ο πολίτης* κ.ά. χρησιμοποιούνται κατά κανόνα, ώστε να μην χρειάζεται το εκπεμπόμενο μήνυμα αιτιολόγηση και απόδειξη.⁴

³ Η Φραγκουδάκη (1999) εισάγει μάλιστα τον όρο 'ιδεολογική γλώσσα'. Η ιδεολογική γλώσσα είναι λόγος ('discourse') πληθωρικός, αξιολογικός, ευφημιστικός, συμφωρματικός, διχοτομικός και αυταπόδεικτος.

⁴ Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο επίσης είναι και το ότι στο δημοσιογραφικό λόγο το υποκείμενο της ομιλίας αποσιωπάται ή μετατίθεται από το «εγώ» στο αξιολογικό «εμείς». Αυτό το «εμείς» που συχνά συμπεριλαμβάνει τους αποδέκτες του δημοσιογραφικού λόγου στο πλαίσιο μιας αυθαίρετης ιδεολογικής

Συμπερασματικά, κατά την επαφή των μαθητών με κειμενικά αποσπάσματα από τα ΜΜΕ, θεωρείται χρήσιμη η εξοικείωσή τους με προβληματισμούς και απόψεις σχετικά με την υπόρρητη αλλά και ρητή έκφραση της ιδεολογίας, την ιδεολογική συμπαράταξη με το κοινό, τις υποσχέσεις ανατροπής των εξουσιών που απορρέουν από την καθεστηκία τάξη, αλλά και τις πιθανές ματαιώσεις όλων των παραπάνω στην πράξη. Έτσι μπορεί να αποφευχθεί η θεοποίηση του τηλεοπτικού λόγου και η άκριτη υιοθέτησή του.

Αμφισβήτηση του εξουσιαστικού λόγου – νέα θεώρηση των εξουσιαστικών σχέσεων

Οι εξουσιαστικές σχέσεις αφορούν στην άσκηση της εξουσίας εκ μέρους μίας κυρίαρχης ομάδας επί μίας άλλης ομάδας, κατά κανόνα πολυπληθέστερης, η οποία βρίσκεται «σε υποτέλεια», με βάση τον προσδιορισμό, που της αποδίδει η εκάστοτε ηγέτιδα αρχή. Για την εγκατάσταση των εξουσιαστικών σχέσεων, χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα είδη «κοινωνικού λόγου» (“discourse”) που σχετίζονται με την ανομοιογένεια και την ετερότητα, όπως το φύλο, η γλώσσα, ο πολιτισμός, η θρησκεία, η ιδεολογία (Sheyholislami, 2010). Η γλώσσα χρησιμοποιείται ως όργανο εξουσίας (Corson, 1993: 1), με στόχο τη δημιουργία της «κοινής λογικής» και την κατασκευή της συναίνεσης (Chomsky, 1987: 121- 136 και του ιδίου, 2006: 24). Η διάδοση και κατανόηση των γλωσσικών τρόπων συγκρότησης της στάσης εικονικής ευμένειας λειτουργεί ενάντια στη γραμμική σκέψη και την παθητικότητα (Sirotnik, 1983: 29) και προάγει την ευέλικτη σκέψη του δημιουργικού νου (Fink, Graif & Neubauer, 2009; Torrance, 1965; Osborn, 1953 κ.ά.)

συμπαράταξης του δημοσιογράφου με το κοινό που τον παρακολουθεί, αντιδιαστέλλεται με τους «άλλους». Οι «άλλοι» δεν ορίζονται πάντα, ούτε τεκμηριώνεται με επιχειρήματα το γιατί αυτοί «οι άλλοι» δεν διαθέτουν τις αξιολογικές δυνατότητες που άρρητα λανθάνουν στο «εμείς» των δημοσιογράφων. Σε άλλες περιπτώσεις διαπιστώνεται μία διχαστική χρήση των αντωνυμιών λ.χ. το «εμείς» χρησιμοποιείται από τους δημοσιογράφους προκειμένου να εκφράσει μία ιδεολογική συμπαράταξη με το κοινό, εν πολλοίς αυθαίρετη, αφού εκφράζεται μόνον στη μορφή των λέξεων και όχι απαραίτητα στην ουσία τους. Μια τέτοια συμπαράταξη αντιδιαστέλλεται με το «αυτοί», το οποίο χρησιμοποιείται προκειμένου να εκφράσει τον «αντίπαλο συνασπισμό» που μπορεί να είναι η πολιτική εξουσία ή κάθε άλλης μορφής εξουσία εκτός της δημοσιογραφικής, αφού ο δημοσιογράφος τεκμαίρεται εκ της θέσεώς του ως εκφραστής των απόψεων και των θέσεων της κοινής γνώμης.

Παράγοντες οι οποίοι ενδέχεται να επηρεάζουν το αποτέλεσμα της ανάλυσης λόγου υψηλής εικονικής ευμένειας είναι η προσωπικότητα και ο λόγος του εκπαιδευτικού, η κριτική επικοινωνιακή σχέση στην οικογένεια, άλλες εξωσχολικές επιρροές. Στο πλαίσιο, πάντως, μίας δυναστευτικής διάστασης, οι εξουσιαστικές σχέσεις ενδέχεται και να υπονομεύσουν τη διαδικασία της «ενδυνάμωσης» της μαθητικής ταυτότητας. Μαθητές που δεν έχουν εφοδιαστεί με γνώσεις για τις σκοπιμότητες στεγανοποιημένων εξουσιαστικών λόγων υποθέτουμε ότι είναι περισσότερο ευάλωτοι στις πιέσεις και τις επιβολές της εκάστοτε «επίσημης αρχής» και τη δήθεν αναγνώριση υποτιθέμενων εγγενών «μειονεξιών» στον εαυτό τους. Η ανάλυση λόγου σε μελέτες περίπτωσης σε πανελλαδική εμβέλεια αποτελεί κρίσιμη και χρήσιμη συνάμα εξέλιξη της παρούσας πρότασης.

Παραθέτουμε ένα σύντομο παράδειγμα τέτοιας κριτικής –πρωτότυπης διδακτικής εφαρμογής που θα μπορούσε να αποτελέσει για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό διδακτικών εννοιών εφαλτήριο δασκάλων και καθηγητών για συστηματική αποδόμηση του λόγου εικονικής ευμένειας στις συνειδήσεις των ευάλωτων ομάδων - αποδεκτών του που είναι κυρίως τα παιδιά και οι έφηβοι .

Παράδειγμα πρωτότυπης κριτικής -διδακτικής εφαρμογής

Ειδικότερα πρόκειται για μία πρόταση ευαισθητοποίησης των μαθητών στη γλώσσα της δημοσιογραφικής και πολιτικής απατηλής- εικονικής ευμένειας του δημοσιογραφικού λόγου.

-Παράδειγμα/Κειμενικό είδος (Δημοσιογραφικός λόγος σε συνέντευξη).

-Διδακτικοί στόχοι: Οι μαθητές να μπορούν να βρουν σε μία συνέντευξη τις λανθάνουσες ιδεολογικές επιρροές. Να εντοπίζουν φράσεις και λέξεις κλισέ που χαρακτηρίζουν φαινόμενα εικονικής ευμένειας. Να αλλάζουν το ύφος μιας συνέντευξης ανάλογα με τον ομιλητή στον οποίο απευθύνονται και τις προθέσεις του (Προσυμφωνημένη γλωσσική άσκηση ύφους). Να βρίσκουν αφηγηματικές τεχνικές και σχήματα λόγου που συνάδουν με τεχνικές εικονικής ευμένειας σε κείμενα που αφορούν στον κριτικό γραμματισμό.

-Χώρος υλοποίησης της ερευνητικής δράσης των μαθητών: Αίθουσα με υπολογιστές – σχολική τάξη.

-Χρόνος υλοποίησης της δράσης: Σε ώρες καινοτόμων δράσεων και στο μάθημα των Νέων Ελληνικών.

-Μέθοδος: Πρότζεκτ – Ομαδοσυνεργατική – Συμμετοχική – Επικοινωνιακή (Συνδυασμός Μεθόδων).

-Ενδεικτικές δραστηριότητες για τους μαθητές που μπορούν να προσαρμοστούν στο γλωσσικό επίπεδο τάξης (Ομοιογενή και ανομοιογενή ζεύγη εργασίας ή ομάδες πέντε μελών).

-Περιορισμός προσδόκιμης επιτυχίας: Ολιγομελής τάξη για την εφαρμογή σε καλή επικοινωνία και δημοκρατικό περιβάλλον συνεργασίας με τον συντονιστή της διαδικασίας εκπαιδευτικό.

-Διάρκεια πρότζεκτ: Ένα δίωρο την εβδομάδα για ένα μήνα ή και περισσότερο ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας.

*Άσκηση πρώτη:

http://redskywarning.blogspot.gr/2013/09/blog-post_83.html

Ζητάμε από τους μαθητές να δουν τις εικόνες που είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα της συνέντευξης πολιτικού περιεχομένου και να κάνουν υποθέσεις σχετικά με τη θετική κείμενη διάθεση που ενδεχομένως προκύπτει για ένα από τα δύο πρόσωπα της πολιτικής (Ομπάμα και Πούτιν), για τα οποία γίνεται λόγος.

*Άσκηση δεύτερη (οι μαθητές στη θέση δημοσιογράφου):

Ζητάμε από τους μισούς μαθητές να απομονώσουν φράσεις κλισέ – Λαϊκότροπο ύφος στις ερωτήσεις δημοσιογράφου – πολιτικού αναλυτή και υποκειμένων γενικά στη συνέντευξη. Καταγράφουν και ερμηνεύουν το φαινόμενο και το υποφαινόμενο σημασιολογικό περιεχόμενο σε δική τους ελεύθερη έκφραση. Για παράδειγμα:

Πώς θα ρωτούσατε εσείς που είστε ένας τρίτος τον ομιλητή το ίδιο ακριβώς πράγμα;

Οι άλλοι μισοί μαθητές αναλαμβάνουν να απαντήσουν με αντικειμενικότητα και χωρίς εντυπωσιασμό αποδίδοντας καθαρά τις πληροφορίες και μόνο του περιεχομένου (ανά δύο σε διάλογο).

*Άσκηση τρίτη (Υφους):

Πώς θα ρωτούσατε τον καλεσμένο σας ως δημοσιογράφος και σε ποιο ύφος θα τον ρωτούσατε αν η συνέντευξη δεν δινόταν σε ένα ριάλιτι σόου, πώς θα διαμορφωνόταν ενδεχομένως η απάντηση του καλεσμένου. Οι μαθητές σε παιχνίδια ρόλων πλέον αναλαμβάνουν να ετοιμάσουν το σκηνικό και να διαμορφώσουν το κείμενο έτσι ώστε να δοθεί μεγαλύτερη υπερβολή στην εικονική ευμένεια των προσώπων. Γράφουν ξανά τους διαλόγους, ετοιμάζουν υλικό για βίντεο που μπορεί να προβληθούν στη μέση του θεάματος και επινοούν πρόσωπα που παρεμβαίνουν στη συνέντευξη με μονόλογο (άλλο γλωσσικό κειμενικό είδος αφήγησης ιστοριών προσωπικής φύσης).

*Άσκηση τέταρτη (Δραστηριότητα ιδεολογικής προσέγγισης, κοινωνικής ανάλυσης λόγου):

Οι μαθητές δημιουργούν λαϊκότροπα κείμενα ευμενούς συμπεριφοράς στον δημοσιογραφικό λόγο αφού προηγουμένως έχουν μελετήσει με έρευνα στο διαδίκτυο και κατ' οίκον διαφημίσεις, άρθρα αθλητικών εφημερίδων με μεταφορικές φράσεις και κλισέ εκφράσεις που αναπαράγονται, όπως επίσης, δηλώσεις πολιτικών προσώπων σε ειδησεογραφικά δελτία. Η παρουσίαση του υλικού αυτού που θα προκύψει από την ανάλυση τέτοιων εργασιών από τους μαθητές μπορεί να καταλήξει σε μία παρουσίαση στο τέλος του πρότζεκτ για τη μελέτη και ευαισθητοποίηση σε θέματα γλώσσας των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Τα πορίσματα της παρουσίασης μπορούν να οδηγήσουν στη συγγραφή ενός μικρού οδηγού «προφύλαξης» του καταναλωτή –τηλεθεατή και κοινωνού των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ώστε αυτός να θωρακίζεται από πιθανή εικονική ευμένεια και ευμενές γλωσσικό περιβάλλον και εκτός δημοσιογραφίας, δηλαδή στην καθημερινή ζωή και σε άλλα γλωσσικά περιβάλλοντα.

*Άσκηση πέμπτη:

Μεταφορά/δημιουργική προσέγγιση λόγου τηλεοπτικής ειδησεογραφίας, όπως θα τη σχολίαζε ένας πατέρας με το δεκάχρονο γιό του. Πώς θα εξηγούσε ο πατέρας στο γιο, π.χ. το περιεχόμενο της συνέντευξης ή μιας τηλεοπτικής είδησης με εστιασμένη εικονική ευμένεια. Αρχικά οι μαθητές βρίσκουν τα κείμενα με τα οποία θα ασχοληθούν ή τα φέρνει ο εκπαιδευτικός στην τάξη συντονίζοντας και καθοδηγώντας τους μαθητές στη διαδικασία.

*Δράση προφορικότητας:

Οι μαθητές παρακολουθούν τηλεοπτικό υλικό ευμενούς εικόνας και λόγου και περιγράφουν πώς η ταχύτητα της ομιλίας, οι διακυμάνσεις της φωνής, οι δισταγμοί, οι κινήσεις και οι μορφασμοί των ομιλούντων δημιουργούν το πλαίσιο της συμπαθούς παρέας που υποδηλώνει το ιδιωτικό και φιλικό κλίμα σε μία ομάδα συζήτησης, σε ένα πάνελ αγνώστων ή και αντίθετα: Πώς μία εικονική τυπική συμπεριφορά δηλώνεται ως ψεύτικη και αποδεικνύεται αναληθής από λεπτομέρειες παρατήρησης του λόγου των ομιλητών. Στη συνέχεια οι μαθητές ολοκληρώνουν την άσκηση εικονικής ευμένειας επιλέγοντας ένα δημοσιογραφικό γλωσσικό κείμενο-περιεχόμενο για να αποδώσουν σε αυτό το ύφος της συναισθηματικής φόρτισης που ενδεχομένως απαντάται συχνότερα στον δημοσιογραφικό λόγο, όπως τον μελέτησαν. Σε αυτή την περίπτωση για παράδειγμα αποδίδουν γλωσσικά στον προφορικό λόγο το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο: α) με αγωνία, β) με συμπαράσταση-ενωτική διάθεση αλληλεγγύης, γ) με απαξίωση, δ) με έκπληξη-θαυμασμό, ε) με θυμό ή λύπη. Οι μαθητές επιλέγουν από την κλίμακα αυτή της κοινωνικής συναισθηματικής μάθησης των κειμένων ποιο συναίσθημα αποπνέει ή *συμπνέει* με τους κανόνες της *εικονικής ευμένειας*: α) σε δηλώσεις πρωθυπουργών ή υπουργών, β) σε εκπομπές κοινωνικής ευαισθητοποίησης μορφωτικού περιεχομένου, γ) σε χιουμοριστικές εκπομπές της τηλεόρασης.

*Εναλλακτική δραστηριότητα στη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών:

Μελέτη των επιφωνμάτων, σημείων στίξης, προσφωνήσεων, επιθετικών προσδιορισμών με ανάθεση/παρουσίαση ατομικής ή ομαδικής εργασίας.

Τάξη: τελευταίες του δημοτικού (Ε' και ΣΤ'), πρώτες του Γυμνασίου (Α' και Β') και Λυκείου (Α' και Β') με προσαρμογή στο βαθμό δυσκολίας των κειμένων και των δραστηριοτήτων.

*Παράδειγμα δραστηριότητας για αξιολόγηση πρότζεκτ με θέμα την εικονική ευμηνία: Στο τέλος, των 4-6 εβδομάδων ενασχόλησης με το θέμα, δύναται να οργανωθεί ένας διαγωνισμός-παιχνίδι *διττών λόγων*, με πειστικές δημοσιογραφικές παρουσιάσεις και με κριτές συγκεκριμένους μαθητές, εκπαιδευτικό προσωπικό και γονείς μέσω εκπροσώπων στη διαδικασία υλοποίησης της δράσης. Προτείνεται, επίσης, οι

παρουσιάσεις των μαθητών να καταγράφονται –ηχογραφούνται σε ψηφιακή μορφή και στη συνέχεια σε «μεταγλωσσική» διαδικασία εμβάθυνσης στην ιδεολογική προσέγγιση του θέματος να γίνεται συζήτηση, σχολιασμός, αναδιηγήσεις για τον εντοπισμό των καίριων φράσεων ή μεθόδων/ στρατηγικών ανάδυσης και αναμόρφωσης του λόγου ανάλογα με το σκοπό που έχει αποφασιστεί στην τάξη ότι επιδιώκεται σε κάθε ομιλία/συγγραφή κειμένων.

Αντί επιλόγου: Ανατροφοδότηση και ανάληψη του ρόλου του πομπού από τους μαθητές

Η αποκάλυψη της «στάσης υψηλής εικονικής ευμένειας» μπορεί να λειτουργήσει ως ένα βασικό εργαλείο για την εμβάθυνση του κριτικού γραμματισμού στη σχολική καθημερινότητα και τη διδακτική πράξη σε ό,τι αφορά τα γλωσσικά μαθήματα. Με τη δημιουργία ενός κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος, ο μαθητής μετέχει σε σκόπιμα οργανωμένη γλωσσική δραστηριότητα στο πλαίσιο της οποίας εκφράζεται με ασφάλεια και αυτοπεποίθηση. Ο μαθητής καλείται να αυτονομηθεί μέσω της εμπλοκής του σε επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσω της αυτοαξιολόγησης, συμμετέχοντας στο μάθημα, που από επιβεβλημένη υποχρέωση μπορεί να εξελίσσεται σε παραγωγική απασχόληση.

Ο στόχος συνίσταται στο να κατανοούν οι μαθητές τις στρατηγικές σύνθεσης μιας ποικιλίας κειμένων ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο και να αποκτούν απέναντί τους μία κριτική στάση. Η έμφαση στην εξατομικευμένη αντιμετώπιση του μαθητή μπορεί να αποτελέσει το εφελτήριο για τον ίδιο, ώστε να ανατροφοδοτήσει το λόγο του διδάσκοντα. Για να εκδηλωθεί όμως η ανατροφοδότηση, ο διδάσκων καλείται να επιλέγει τη μεθοδολογία εκείνη που θα δημιουργεί δυναμικές συνθήκες για να κατακτήσουν οι μαθητές τις απαιτούμενες δεξιότητες. Η πρόκληση συνίσταται στην αποκέντρωση της διαχείρισης της μαθησιακής διαδικασίας και τον «εκδημοκρατισμό» της σχέσης δασκάλου – μαθητή. Ο ενθαρρυσμένος μαθητής να εκφράζεται αβίαστα και να διατυπώνει κρίσεις που αφορούν το σχολικό, φιλικό, οικογενειακό και γενικά κοινωνικό περιβάλλον, μπορεί στο μέλλον να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει με κριτικό πνεύμα τους κοινωνικούς λόγους, στοχεύοντας ακόμη και σε παρεμβάσεις

περιεχομένου και ουσίας. Η ενίσχυση, εξάλλου, των συνεργατικών σχέσεων συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της παραμελημένης υστερογενούς λειτουργίας που είναι η ανατροφοδοτική (Χατζησαββίδης, 2000: 35-42).

Είναι σημαντική κατά τη γνώμη μας η ανάδυση ενός τέτοιου τύπου γραμματισμού κατά την παιδική και προσχολική ηλικία, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ενίσχυση του οικογενειακού, σχολικού και κοινωνικού περιβάλλοντος σε πολλαπλούς επιμέρους γραμματισμούς που θα καλύπτουν το μέγεθος και την πολυπλοκότητα των σύγχρονων αναγκών που δημιουργούν οι νέες τεχνολογίες, η εμπορευματοποίηση και οι διάφορες πτυχές του παγκοσμιοποιημένου συστήματος διεθνώς και ειδικότερα στη σύγχρονη ελληνική γλωσσική και σχολική πραγματικότητα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Chesney Mc, R.W. 2005. *Υπάρχουν αριστερά MME*; Μτφρ. Μ. Κοντογεώργου. Αθήνα: The Monthly Review Imprint.

Chomsky, N. 2006. *Δuo ώρες διαύγειας* (μτφρ. Α. Αργυρόγλου). Αθήνα: Νέα Σύνορα.

Μπαμπαλιούτας, Δ. & Παπαδοπούλου, Μ. 2008. «Παραγωγή διδακτικού υλικού για την ανάπτυξη κριτικού οπτικού γραμματισμού μέσα από έντυπα διαφημιστικά κείμενα σε μαθητές/τριες Στ' τάξης Δημοτικού». Στο: Ε. Σταυρίδου, Χ. Σολομωνίδου, Μ. Παπαρούση (επιμ.). *Προωθώντας τη μάθηση: Έρευνα σε σύγχρονα περιβάλλοντα μάθησης και παραγωγή διδακτικού υλικού*. Αθήνα: Εκδόσεις νέων Τεχνολογιών, 310-329.

Πεπονής, Αν. 1974. *Η Μεγάλη Επικοινωνία*. Αθήνα: Ίκαρος.

Σοπενχάουερ, Α. 2013. *Η τέχνη του να έχεις πάντα δίκιο* (μτφρ. Μ. Καλοφωλιά). Αθήνα: Πατάκης.

-Τσιτσανούδη – Μαλλίδη, Ν. 2006. *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων. Μια στάση απατηλής οικειότητας*. Αθήνα: Εμπειρία Εκδοτική.

Φισκ, Τζ. J. 2000. *Η ανατομία του τηλεοπτικού λόγου* (μτφρ. Β. Σπυρόπουλου). Αθήνα: Δρομέας.

Φραγκουδάκη, Α. 1999. *Γλώσσα και ιδεολογία*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Χατζησαββίδης, Σ. 2000. *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος. Θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Chomsky, N. 1987. "The manufacture of consent". In J. Peck (ed.), *The Chomsky reader*. New York: Pantheon Books.

- Corson, D. 1993. *Language, minority education and gender. Linking social justice and power*. Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Fairclough, N. 2003. *Analysing Discourse*. New York: Routledge.
- Fink, A., Graif B.& Neubauer, A.C. 2009. *Brain correlates underlying creative thinking: EEG alpha activity in professional vs. novice dancers*. *NeuroImage Institute of Psychology, University of Graz, Universitaetsplatz 2/III, A-8010 Graz, Austria*, 46 (3), 854–862.
- Freire, P. 1970/1981. *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum.
- Giles, H., Bourhis, R.Y.& Taylor, D.M. 1977. “Towards a theory of language in ethnic group relations”. Στο H. Giles (επιμ.) *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. London: Academic Press.
- Goodlad, J.I. 1984. *A place called school: Prospects for the future*. New York: McGraw Hill.
- Halliday, M.A.K. 1975. “Learning How to Mean”. In Eric Lenneberg & Elizabeth Lenneberg (eds), *Foundations of Language Development. A multidisciplinary Approach*. New York: Academic Press, 1, 97-108.
- Halliday, M.A.K. 1975. *Learning how to mean: explorations in the development of language*. London: Edward Arnold. Reviewed in J. Dore, *Language in Society* 6, 1977, 114-118.
- Halliday, M.A.K. 1975. Sociological aspects of semantic change. In Luigi Heilman (ed), *Proceedings of the Eleventh International Congress of Linguists*. Bologna: Mulino. Reprinted in M.A.K. Halliday 1978 *Language as Social Semiotic*, London: Edward Arnold, 60-92.
- Halliday, M.A.K. 1975. 'Talking One's Way In: A Sociolinguistic Perspective on Language and Learning'. In A. Davies (ed.) *Problems of Language and Learning*. London: Heinemann, 8-25.
- Hourigan, N. 2004. *Escaping the Global Village, Media, Language and Protest*, USA, Lexington Books.
- Ramirez, C.M. (1985). *Bilingual education and language interdependence: Cummins and beyond*. Doctoral dissertation, Yeshiva University.
- Romaine, S. 1994. *Language in Society. An introduction to Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Ryan, W. 1972. *Blaming the victim*. New York: Vintage.
- Sheyholislami, J. Sh. 2010. “Identity, Language and new media”. *Language Policy*, 9, 289-312.
- Sirotnik, K.A. 1983. *What you see is what you get – consistency, persistency, and mediocrity in classrooms*. Harvard Educational Review.
- Tsitsanoudis – Mallidis, N. 2010. “Resurgent literacy and mass media in Greece”. *International Journal of Instructional Media*. University of Connecticut, 37#3, 281-290.
- Van Dijk Tean. A.(2011). [Edited by], *Discourse studies, a multidisciplinary introduction*, Sage Publications. LTD.

Ιστοσελίδες

Ερευνητική εργασία (project) Α' Λυκείου Γενικού Εκκλησιαστικού Λυκείου Φλώρινας, με αφορμή το Τσιτσανούδη, Ν. (2006). *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων*, ηλ. διευθ.

http://eklykflo.mysch.gr/autosch/joomla15/index.php?option=com_content&view=article&id=194:-project-&catid=69:2011-12-21-12-01-12.

Pasfield-Neofitou, S. 2011. *Online Domains of Language Use. Second language Learners' experiences of virtual community and foreignness*, Nohash University, June 2011, 15 (2), 92-108, ηλ. διευθ. [http://lit.msu.edu/issues/June 2011/pasfieldneofitou.pdf](http://lit.msu.edu/issues/June%202011/pasfieldneofitou.pdf).

Παράρτημα

Ακολουθεί ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα της συνέντευξης η οποία προτείνεται για διδακτική αξιοποίηση. Ολόκληρο το κείμενο μπορεί να αντληθεί στη διεύθυνση:

http://redskywarning.blogspot.gr/2013/09/blog-post_83.html

Σάββατο, 7 Σεπτεμβρίου 2013

Τι θα κάνει η Ρωσία; Μια σημαντική συνέντευξη του κορυφαίου Ρώσου γεωπολιτικού Αλεξάντερ Ντούγκιν

- Ίσως βρισκόμαστε τώρα στη μεγάλη κρίση της σύγχρονης γεωπολιτικής ιστορίας.
- Αν η Συρία πέσει, θα αρχίσει αμέσως ο πόλεμος στη Ρωσία.
- Ο Ομπάμα δεν είναι τίποτα, ο Πούτιν είναι το παν.
- Ο Πούτιν έχει τον λαό μαζί του, αλλά δέχεται πιέσεις από την φιλοδυτική, φιλο-ισραηλινή πολιτική ελίτ.

Alternative Right / ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ Μια συνέντευξη με τον Αλέξανδρο Ντούγκιν* για τη συριακή κρίση

* Ο Αλεξάντερ Ντούγκιν είναι ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς φιλοσόφους και κορυφαίους γεωπολιτικούς της Ρωσίας. Το βιβλίο του «Τέταρτη Πολιτική Θεωρία», εκδόθηκε στα ελληνικά από τις εκδόσεις «Εσοπτρο».

Καθ. Ντούγκιν, ο κόσμος αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή στη Συρία τη μεγαλύτερη διεθνή κρίση μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ το 1989 /90. Η Ουάσιγκτον και Μόσχα βρίσκονται σε μια αντιπαράθεση για το συριακό πεδίο μάχης. Είναι αυτό μια νέα κατάσταση ;

Ντούγκιν : Πρέπει να δούμε τον αγώνα για την γεωπολιτική ισχύ σαν την παλαιά σύγκρουση εξουσίας για τη γη που αντιπροσωπεύεται από τη Ρωσία και την εξουσία για τη θάλασσα που αντιπροσωπεύεται από τις ΗΠΑ και τους εταίρους της στο ΝΑΤΟ. Αυτό δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Είναι η συνέχιση του παλιού γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού αγώνα. Η δεκαετία του 1990 ήταν η εποχή της μεγάλης ήττας του δυνάμης της γης που αντιπροσωπευόταν από την ΕΣΣΔ. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ αρνήθηκε τη συνέχιση αυτού του αγώνα. Αυτό ήταν ένα είδος προδοσίας και παραίτησης μπροστά σε ένα μονοπολικό κόσμο. Αλλά με τον Πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, κατά τα πρώτα χρόνια της τρέχουσας δεκαετίας, ήρθε μια επανενεργοποίηση της γεωπολιτικής ταυτότητας της Ρωσίας ως μιας δύναμης της γης. Αυτή ήταν η αρχή μιας νέας μορφής ανταγωνισμού μεταξύ ναυτικής δύναμης και δύναμης της γης.

Πώς προέκυψε αυτή η έναρξη της επανενεργοποίησης;

Ντούγκιν : Ξεκίνησε με το δεύτερο πόλεμο της Τσετσενίας (1999-2009). Η Ρωσία εκείνη την εποχή ήταν υπό πίεση από τις τρομοκρατικές επιθέσεις των Τσετσένων και την πιθανή απόσχιση του βορείου Καυκάσου. Ο Πούτιν συνειδητοποίησε ότι όλη η Δύση, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πήρε το μέρος των Τσετσένων αυτονομιστών και ισλαμιστών τρομοκρατών που μάχονταν κατά του ρωσικού στρατού. Αυτό είναι το ίδιο πεδίο που βλέπουμε σήμερα στη Συρία και πρόσφατα στη Λιβύη. Η Δύση έδωσε στους Τσετσένους ανάρτες υποστήριξη, και αυτή ήταν η στιγμή της αποκάλυψης της νέας σύγκρουσης μεταξύ της δύναμης της γης και τη δύναμη της θάλασσας. Με τον Πούτιν, η δύναμη της γης αυτοεπιβεβαιώθηκε. Η δεύτερη στιγμή της αποκάλυψης ήταν τον Αύγουστο του 2008, όταν το φιλοδυτικό καθεστώς του Σαακασβίλι στη Γεωργία επιτέθηκε στο Zchinwali στη Νότια Οσετία. Ο πόλεμος μεταξύ Ρωσίας και Γεωργίας ήταν η δεύτερη στιγμή της αποκάλυψης.

Γιατί ο Αμερικάνος πρόεδρος ΜπαράκΟμπάμα διστάζει να επιτεθεί εναντίον της Συρίας; Γιατί έκανε έφεση κατά της απόφασης στο ΗΠΑ - Κογκρέσο; Γιατί ζητάει μια άδεια που δεν χρειάζεται για την επίθεση του;

Ντούγκιν : Δεν πρέπει να κάνουμε το λάθος και να αρχίσουμε να κάνουμε ψυχολογικές αναλύσεις για τον Ομπάμα. Ο κύριος πόλεμος λαμβάνει χώρα αυτή τη στιγμή πίσω από τα παρασκήνια. Και αυτός ο πόλεμος μαίνεται γύρω από τον ΒλαντιμίρΠούτιν. Ο Ρώσος πρόεδρος βρίσκεται κάτω από μεγάλη πίεση από φιλο -Αμερικανούς, φιλο -ισραηλινούς, φιλελεύθερους αξιωματούχους του. Προσπαθούν να τον πείσουν να κάνει στην άκρη. Η κατάσταση στη Ρωσία είναι εντελώς διαφορετική από την κατάσταση στις ΗΠΑ. Ένα άτομο, ο ΒλαντιμίρΠούτιν, και η μεγάλη πλειοψηφία του ρωσικού πληθυσμού που τον υποστηρίζει είναι από τη μία πλευρά, και οι άνθρωποι γύρω από τον Πούτιν είναι η πέμπτη φάλαγγα της Δύσης. Αυτό σημαίνει ότι ο Πούτιν είναι μόνος. Έχει τον ρωσικό πληθυσμό μαζί του, αλλά όχι την πολιτική ελίτ. Έτσι, θα πρέπει να δούμε την κίνηση της κυβέρνησης Ομπάμα που ρωτά το Κογκρέσο, ως ένα είδος αναμονής. Προσπαθούν να ασκήσουν πίεση στον Πούτιν. Χρησιμοποιούν όλα τα δίκτυά τους στη Ρωσική πολιτική ελίτ για να επηρεάσουν την απόφασή του Πούτιν. Αυτός είναι ο αόρατος πόλεμος που βρίσκεται σε εξέλιξη αυτή τη στιγμή.

Είναι αυτό ένα νέο φαινόμενο;

Ντούγκιν : (γελάει) Όχι, καθόλου! Είναι η σύγχρονη μορφή των αρχαϊκών φυλών που προσπαθούσαν να επηρεάσουν τον οπλαρχηγό του εχθρού με τον δυνατό θόρυβο, τις κραυγές και τα τύμπανα του πολέμου. Χτυπούσαν το στήθος τους για να επιβάλουν τον τρόμο στον εχθρό. Νομίζω ότι οι προσπάθειες των ΗΠΑ να επηρεάσουν τον Πούτιν είναι μια σύγχρονη μορφή αυτού του ψυχολογικού πολέμου πριν αρχίσει η πραγματική μάχη. Η αμερικάνικη κυβέρνηση θα προσπαθήσει να κερδίσει αυτόν τον πόλεμο χωρίς τον ρωσικό αντίπαλο στο γήπεδο. Γι' αυτό θα πρέπει να πείσει τον Πούτιν να μείνει εκτός. Έχουν πολλά εργαλεία για να το πράξουν.

Αλλά και πάλι : Τι γίνεται με τη θέση του ΜπαράκΟμπάμα ;

Ντούγκιν : Νομίζω ότι όλες αυτές οι προσωπικές πτυχές σχετικά με την αμερικανική πλευρά είναι λιγότερο σημαντικές από τη ρωσική πλευρά. Στη Ρωσία ένα άτομο αποφασίζει πλέον για τον πόλεμο και την ειρήνη. Στις ΗΠΑ ο Ομπάμα είναι περισσότερο ένα είδος γραφειοκράτη διαχειριστή. Ο Ομπάμα είναι πολύ πιο προβλέψιμος. Αυτός δεν ενεργεί για λογαριασμό του. Ακολουθεί απλά την μεσαία γραμμή της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ο Ομπάμα δεν αποφασίζει τίποτα. Είναι απλώς η εμβληματική μορφή ενός πολιτικού συστήματος που παίρνει εκείνο τις πραγματικά σημαντικές αποφάσεις. Η πολιτική ελίτ λαμβάνει τις αποφάσεις, ο Ομπάμα ακολουθεί το σενάριο που γράφτηκε γι' αυτόν. Για να το πω ξεκάθαρα, ο Ομπάμα δεν είναι τίποτα, ο Πούτιν είναι το παν (ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ / Αναρτήθηκε από SkyWatcher στις 10:43 μ.μ.)